

กลวิธีการแปลวรรณกรรม

อรองค์ ชาคร¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “กลวิธีการแปลวรรณกรรม” ศึกษาเรื่องสั้นคัดสรรไทยจำนวน 5 เรื่องที่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ จากหนังสือ “Lotus Blooms in the Stream of Literature (ดอกบัวบานในธารวรรณกรรม) รวมเรื่องสั้นและบทกวีจากนักเขียนไทยและเวียดนาม” ตีพิมพ์โดยกระทรวงวัฒนธรรม โดยนำเสนอการวิเคราะห์กลวิธีการแปลวรรณกรรมด้านโวหารภาพพจน์ที่ได้รับการถ่ายทอดข้ามภาษาโดยมุ่งเน้นการสำรวจความเท่าเทียมในการแปล (equivalence) ผลการวิจัยพบว่าการใช้โวหารภาพพจน์หลัก 3 ประเภท โดยเรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ 1. อุปมาอุปไมย (Simile) 2. อุปลักษณ์ (Metaphor) และ 3. บุคลาธิษฐาน (Personification) กลวิธีที่ใช้ในการแปลโวหารภาพพจน์ส่วนใหญ่จะรักษาโวหารไว้ให้คล้ายคลึงต้นฉบับมากที่สุด มีเพียงบางกรณีที่โวหารเปลี่ยนรูปไปแต่ยังคงภาพพจน์ไว้ได้เหมือนเดิมนับว่าเป็นการรักษาความเท่าเทียมไว้ได้ในระดับดี ผู้วิจัยได้แสดงทัศนะผ่านข้อเสนอแนะสองส่วน ในส่วนแรกเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่านและการแปลวรรณกรรมออกสู่สากล และในส่วนที่สองนั้นเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

คำสำคัญ: การแปลวรรณกรรม โวหารภาพพจน์ เรื่องสั้นไทย การแปลไทยเป็นอังกฤษ

¹ คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)

Literary Translation Techniques

Ora-Ong Chakorn¹

Abstract

This research article on literary translation techniques explored five Thai short stories translated into English and published in “Lotus Blooms in the Stream of Literature” by the Ministry of Culture. It focused on the analysis of the translation of figurative language especially in terms of equivalence. The findings revealed three types of figurative techniques used in the corpus: 1) simile, 2) metaphor, and 3) personification. The translation of figurative language maintained equivalence in a satisfactory level. The researcher also provided two types of suggestions: one regarding reading promotion and literary translation for international audience, and the other regarding ideas for further research.

Keywords: Literary translation, Figurative language, Thai short stories,
Thai-English translation

¹ The Graduate School of Language and Communication, National Institute of Development Administration (NIDA)

บทนำ

“วรรณศิลป์เป็นเกียรติภูมิของชาติ” (เจตนา นาควัชระ, 2552, หน้า 16)

วรรณศิลป์และการใช้ภาษานั้นไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะเป็นส่วนเสริมซึ่งกันและกัน แม้การใช้ภาษาไทยอันเชื่อมโยงกับนิสัยการเขียนการอ่านหนังสือของคนรุ่นใหม่เริ่มแปรเปลี่ยนไปตามกระแสสังคมในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน แต่ผลงานวรรณกรรมของไทยก็ได้ลดน้อยลง นอกจากนี้ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้ทำให้ภาครัฐเข้ามาให้ความสำคัญกับการแปลวรรณกรรมไทยเป็นภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนจากกระทรวงวัฒนธรรม เนื่องจากการแปลวรรณกรรมถือเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวในสังคม ความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของไทย เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมได้ ในปาฐกถาปิดการประชุม “8 ทศวรรษวรรณกรรมวิจารณ์ไทย” คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เมื่อวันที่ 1-2 สิงหาคม 2551 ศ.ดร. เจตนา นาควัชระ ได้กล่าวข้อความข้างต้นว่าวรรณศิลป์เป็นเกียรติภูมิของชาติ และระบุว่า “ชนชาติไทยให้ความสำคัญของวรรณคดี และได้สร้างงานที่เปี่ยมด้วยภูมิปัญญาเอาไว้ แม้ว่าในบางช่วงของประวัติศาสตร์ พลังทางวรรณศิลป์อาจจะต้องพ่ายแพ้ต่อกระแสทางสังคมที่ไม่เป็นมิตร” (เจตนา นาควัชระ, 2552, หน้า 15)

อย่างไรก็ดี แนวคิดเรื่องการจัดการทางด้านวัฒนธรรมในประเทศไทยนั้นถือได้ว่าอยู่ในระยะเริ่มต้นและจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ การจัดการวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกให้ความสำคัญ โดยในหลายประเทศถือเป็นนโยบายระดับชาติ เช่น สาธารณรัฐเกาหลีและสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีนโยบายเรื่องอุตสาหกรรมวัฒนธรรม (Cultural Industry) เพื่อเพิ่มรายได้ของประเทศโดยรัฐบาลให้การสนับสนุนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม เป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศไทยยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมและเผยแพร่วรรณกรรมดังเช่นในประเทศอื่นๆ เช่น สถาบันหนังสือแห่งชาติของประเทศอินเดีย สถาบันภาษาและวรรณกรรมแห่งชาติของประเทศมาเลเซีย ทั้งๆ ที่ยุทธศาสตร์สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) คือ การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ โดยมีหลักการสำคัญ คือ การพัฒนาภาคการผลิตสินค้าและบริการบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมการใช้กระบวนการคิดเพื่อเพิ่มมูลค่า ซึ่งจำเป็นต้องมีการส่งเสริมต่อเนื่องไปสู่การศึกษาวิจัยและพัฒนาในเชิงลึกที่ต้องเชื่อมโยงเข้ากับการส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีในเรื่องของทุน ทั้งทุนทางการเงินและทุนทางวัฒนธรรม แต่ที่ผ่านมามูลทุนทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวรรณกรรมนั้นยังขาดการส่งเสริมและบูรณาการให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ด้านอื่นๆ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างมีกลยุทธ์

ปัจจุบันหน่วยงานด้านนโยบายที่ขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ซึ่งแบ่งอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของประเทศไทยเป็น 12 กลุ่มหลัก แต่นับถึงวันนี้มีการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลเพียงสามกลุ่มเท่านั้น ได้แก่ อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย อุตสาหกรรมโฆษณาไทย และธุรกิจการให้บริการด้านสถาปัตยกรรมไทย วรรณกรรมจัดอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมการพิมพ์ไทยซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่ยังขาดฐานข้อมูลในการขับเคลื่อน ทั้งนี้ ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้น ภาษาอังกฤษจะเป็นภาษากลางที่จะเชื่อมโยงประเทศสมาชิกเข้าด้วยกัน วรรณกรรมถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมประจำชาติที่ทำหน้าที่เป็นดังสะพานเชื่อมวัฒนธรรมอันจะสร้างความเข้าใจระหว่างชาติได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นทุนทางวัฒนธรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจ

สร้างสรรค์ที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษากลวิธีการแปรรูปวรรณกรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษจึงสามารถตอบโจทย์ในประเด็นดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

ชุตินา สัจจามันท์ และคณะ (2543, หน้า 1) อธิบายว่า “วรรณกรรมเป็นบันทึกความรู้ ความคิด ประสบการณ์ของมนุษย์ สืบทอดและสร้างความเชื่อมต่อของสังคม เป็น “กระจก” สะท้อนให้เห็นภาพชีวิตความเป็นอยู่ สังคมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนทัศนคติ ความเชื่อของผู้คนในสังคม วรรณกรรมเป็นผลิตผลของสังคมและมีอิทธิพลต่อสังคม นักเขียนเป็นบุคคลในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมซึ่งกำหนดแนวคิด โลกทัศน์ของนักเขียน ขณะเดียวกัน วรรณกรรมและนักเขียนก็มีอิทธิพลกำหนดความเป็นไปได้ในสังคมหรือเปลี่ยนแปลงสังคม วรรณกรรมที่ดี มีคุณค่า ย่อมสามารถสร้างสรรค์ขึ้นนำการเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทางที่ดีอันจะช่วยพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดี ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและพัฒนาสังคม” การศึกษาภาษาและวรรณศิลป์ผ่านวรรณกรรมจึงเป็นการมองสังคมและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมที่มีคุณค่า โดยสามารถชี้ให้เห็นความแตกต่างจากวรรณกรรมที่ด้อยคุณค่า เพื่อนำเสนอความรู้ความเข้าใจกลับไปยังคนในสังคม ซึ่งจะทำให้แยกแยะระดับคุณค่าของวรรณกรรมและเลือกสรรสิ่งที่ควรค่าแก่การอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในยุคที่วาระการอ่านเป็นวาระของชาติ และราชบัณฑิตยสถานแสดงเจตนารมณ์ในการแก้ปัญหาวิกฤตภาษาของชาติ ด้วยการดำเนินโครงการนโยบายภาษาแห่งชาติ เมื่อกลางปี 2552 กระทรวงวัฒนธรรมได้ออกข่าวการอนุรักษ์เอกสารสำคัญสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ที่ได้รับขึ้นทะเบียนจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) เป็นมรดกความทรงจำของโลก จำนวน 13 ชุด กว่า 8 แสนแผ่น ซึ่งกรมศิลปากรรายงานว่า จะเผยแพร่ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-book) พร้อมเชื่อมโยงให้ค้นคว้าผ่านเว็บไซต์ได้ โดยกระทรวงวัฒนธรรมจะแปลเอกสารเหล่านี้เป็นภาษาอังกฤษเพื่อเผยแพร่ในวงกว้างด้วย (หนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์ 3 สิงหาคม 2552) การแปลและสร้างฐานข้อมูลเอกสารรัชกาลที่ 5 ก็เป็นการต่อยอดวัฒนธรรมการอ่านและการเผยแพร่งานเขียนไปสู่ต่างประเทศ แนวทางนี้สามารถขยายมาครอบคลุมวรรณกรรมร่วมสมัยที่ปัจจุบันมีผู้สนใจค้นคว้าวิจัยมากขึ้น โดยปัจจุบันสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (สศร.) กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินโครงการวรรณกรรมสัมพันธ์ร่วมกับกลุ่มประเทศอาเซียน โดยดำเนินการคัดเลือกวรรณกรรมไทยร่วมสมัยทั้งเรื่องสั้นและบทกวีเพื่อแปลและจัดพิมพ์เป็นหนังสือเผยแพร่สู่สาธารณะ นับเป็นการสร้างคุณภาพการให้กับวรรณกรรมร่วมสมัยที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าวรรณกรรมโบราณดังที่ ผศ.ดร.ธเนศ เวศร์ภาดา อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์และหนังสือแห่งประเทศไทย ได้กล่าวไว้ว่า

“ในฐานะของนักวรรณคดีศึกษาหรือนักอักษรศาสตร์เล็งเห็นว่านอกจากเราจะต้องศึกษาวรรณคดีโบราณอย่างลึกซึ้งแล้ว ยังควรใส่ใจศึกษาวรรณกรรมปัจจุบันด้วย เพราะวรรณกรรมปัจจุบันเป็นกระแสวัฒนธรรมวรรณศิลป์ร่วมสมัยในยุคของเรา มีชีวิตแห่งกระบวนการสร้างและการเสพที่เกิดขึ้นด้วยเงื่อนไขหรือปัจจัยทางสังคมสมัยใหม่ต่างจากโบราณ การศึกษาวรรณคดีโบราณทำให้เราได้ประจักษ์ถึงภูมิปัญญาอันน่าพิศวงของกวีโบราณในด้านโลกทัศน์และความเป็นนักปราชญ์ทางภาษาฉันใด การศึกษาวรรณกรรมปัจจุบันทำให้เราได้ประจักษ์ถึงภูมิปัญญาของกวีหรือนักประพันธ์ในยุคสมัยเราในด้านโลกทัศน์ และมีมือการสร้างฉันนั้น” (ธเนศ เวศร์ภาดา, 2549, หน้า 115)

วรรณกรรมไทยและประวัติการแปลในประเทศไทย

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543) พบว่า ในช่วงปลายของรัชกาลที่ 5 วรรณกรรมไทยเริ่มเปลี่ยนแนวโน้มจากร้อยกรอง ไปเป็นร้อยแก้ว และเปลี่ยนความนิยมทางการอ่านจากนิยายอิงพงศาวดารจีนและเรื่อง

จักรๆ วงศ์ๆ ไปเป็นบันเทิงคดีที่แปลจากภาษาตะวันตก และเรื่องอ่านเล่นที่แต่งขึ้นใหม่ในลักษณะของเรื่องสั้นและนวนิยาย จึงสรุปว่า “วรรณกรรมไทยปัจจุบันน่าจะถือกำเนิดขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะลักษณะของวรรณกรรมไทยในช่วงนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจากวรรณคดีไทยเดิมอย่างเห็นได้ชัดเห็นทั้งในด้านรูปแบบ แนวคิด เนื้อหาและกลวิธีการแต่ง เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมของตะวันตกดังกล่าวแล้ว” (สายทิพย์ นุกุลกิจ, 2543)

สำหรับประวัติการแปลในประเทศไทยนั้น วินิตา ดิถียนต์ (2533) ระบุว่าไม่ปรากฏเป็นหลักฐานแน่ชัดว่าการแปลภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยเริ่มมาแต่ปี พ.ศ. ใด แต่เมื่อพิจารณาจากวรรณคดีแล้วพบว่าตั้งแต่สมัยสุโขทัย มีการศึกษาภาษาของชาติตะวันออก เช่น ไตรภูมิพระร่วง หรือไตรภูมิอภินิหาร ที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงแปลและเรียบเรียงขึ้นจากพระคัมภีร์ในพุทธศาสนา จากการเสียดวงศรียุทธยา ทำให้หลักฐานทางวัฒนธรรมสูญหายไปจำนวนมาก ซึ่งก็รวมไปถึงงานวรรณคดีต่างๆด้วย ครั้นสมัยกรุงธนบุรีบ้านเมืองยังคงมีศึกอยู่ สถานภาพทางด้านวรรณคดีและวัฒนธรรมจึงยังไม่เป็นปึกแผ่นนัก จวบจนรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช วินิตา ดิถียนต์ (2533) ระบุว่ามีการแปลวรรณคดี 2 เรื่องใหญ่ คือ โปรดเกล้าฯ ให้กรมพระราชวังบวรมหาเสนาภิมุข (เจ้าฟ้าทองอิน กรมหลวงอนุรักษ์เทเวศร์) ทรงอำนวยการแปลเรื่อง ไซฮัน และพระยาพระคลัง (หน) อำนวยการแปลเรื่อง สามก๊ก ตั้งแต่รัชกาลที่ 3 ก็เริ่มมีการแปลคำสอนศาสนาคริสต์จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ตามด้วยการแปลวรรณกรรม เช่น ลิลิตนิทราชาคริต ซึ่งเป็นบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 โดยทรงแปลและเรียบเรียงมาจากเรื่องหนึ่งในหนังสือนิทานช่อนิทานขนาดยาว ชื่อว่า พันหนึ่งราตรี นอกจากนี้ ยังมีการแปลนิทานอีสป เพื่อสอนคตินิยมและให้ความบันเทิง ต่อมา พระองค์เจ้ารัชชนิแจ่มจรัสกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ทรงนำเค้าโครงเรื่อง Cinderella มาแปลเป็นภาษาไทยแล้วตีพิมพ์ในชื่อ นางจินตลีลา (วินิตา ดิถียนต์, 2533) กลุ่มขุนนางที่ได้รับการศึกษาจากตะวันตกได้ออกนิตยสารรายเดือนชื่อ ลัทธิวิทยา ขึ้นในปี พ.ศ. 2443 โดยตีพิมพ์เรื่องแปล หรือ “ลัก” เามาจากภาษาอื่นโดยส่วนใหญ่ เป็นการสะท้อนให้เห็นความนิยมเรื่องแปลจากตะวันตกที่เริ่มแพร่หลายในประเทศไทยในปลายรัชสมัยรัชกาลที่ 5 (วินิตา ดิถียนต์, 2533) เป็นที่เข้าใจกันว่าการเขียนรูปแบบนวนิยายในประเทศไทยเกิดขึ้นหลังจากมีการแปลนวนิยายจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยเรื่องแรก คือเรื่อง “ความพยาบาท” ซึ่งแปลจากเรื่อง Vendetta, or the Story of One Forgotten ของ มารี คอเรียลลี ในปี พ.ศ. 2441 โดยนายนกยูง วิเศษกุล (พระยาสุรินทรราชา) ซึ่งใช้นามปากกาว่า แม่วัน ซึ่งสอดคล้องกับสายทิพย์ นุกุลกิจ (2543) ที่อ้างถึงข้างต้นแล้วว่ารูปแบบวรรณกรรมไทยปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมของตะวันตกในปลายรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 ที่ทำให้เกิดวรรณกรรมในลักษณะนวนิยายและเรื่องสั้นขึ้น จนเป็นที่นิยมแพร่หลายสืบมา

ทฤษฎีการแปล (Translation Theory)

ในการเข้าใจทฤษฎีการแปล ก่อนอื่นจำเป็นต้องพิจารณาคำนิยามที่นักทฤษฎีต่างๆ ได้ให้ไว้ดังต่อไปนี้

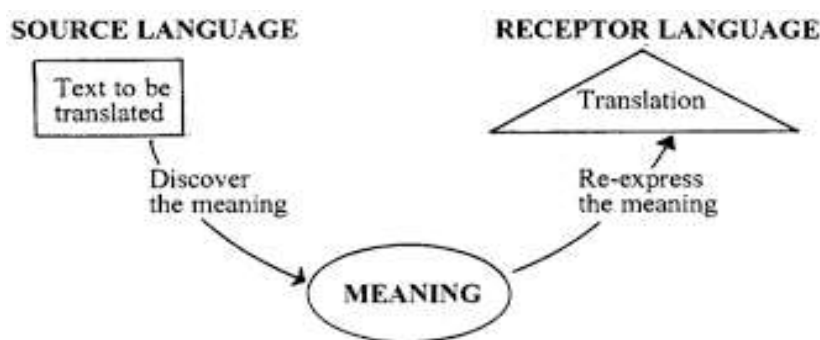
ดานิกา เซเลสโกวิตซ์ (อ้างถึงใน สุพรรณิ ปันมณี, 2555, หน้า 3-4) กล่าวว่า “สิ่งสำคัญในการแปลมี 3 อย่างที่จะต้องคำนึงถึง คือ ข้อความ ความหมายแฝง และการถ่ายทอดความหมายออกมาเป็นภาษาแปลตามธรรมชาติ” จึงสรุปได้ว่า การแปลคือการถ่ายทอดความหมายโดยแท้จากภาษาต้นฉบับเป็นภาษาแปล โดยเซเลสโกวิตซ์ระบุว่า การแปลต้องยึดที่ความหมายเท่านั้น เพราะหากยึดตัวภาษาในการแปล ผู้แปลจะต้องเผชิญกับทางตันถึงสองชั้น คือ ในขั้นแรก จะหาคำมาถ่ายทอดให้เหมือนกันตลอดไปไม่ได้เสมอไป และ

ในขั้นที่สอง ถ้อยคำในภาษาถิ่นความหมายเหมือนกัน มิได้ทับทิมกันพอดีในรายละเอียดปลีกย่อย แม้คำสองคำที่เชื่อว่าสื่อความหมายได้ตรงกัน แต่ยังไม่ยืนยันได้ว่าจะสื่อความคิดเดียวกันจริง ๆ

ยูจีน ไนดา (อ้างถึงใน วรรณถ วิมลเฉลา, 2543, หน้า 3) ให้คำนิยามว่า “การแปลเป็นถ่ายทอดความหมายของข่าวสารอย่างใกล้เคียงและเป็นธรรมชาติที่สุดจากภาษาต้นฉบับเป็นภาษาแปล โดยมุ่งถ่ายทอดความหมายเป็นลำดับแรก และถ่ายทอดลีลาการเขียนเป็นลำดับที่สอง”

สำหรับ เจ. ซี. แคทพอร์ด (อ้างในสุพรรณิ ปันมณี, 2555, หน้า 6) การแปลอาจให้คำนิยามว่าเป็นการแทนที่เนื้อความที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรในภาษาหนึ่ง (ภาษาต้นฉบับ) ด้วยเนื้อเรื่องที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรที่มีความหมายเทียบเท่ากันในอีกภาษาหนึ่ง (ภาษาแปล) วรรณถ แสงอร่าม (อ้างในสุพรรณิ ปันมณี, 2555, หน้า 5) สรุปว่า “การแปลเป็นการจัดเรียงเรียงตัวบทเสียใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำหนดไว้ และจัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมปลายทาง”

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การแปล คือ การเปลี่ยนรูปจากภาษาต้นฉบับ (Source Language) มาเป็นภาษาแปลหรือภาษาปลายทาง (Receptor Language) Larson (1998) ได้ให้แผนภูมิ (Diagram) ในกระบวนการแปลไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภูมิกระบวนการแปลของลาร์สัน (Larson, 1998)

Larson (1998) อธิบายไว้ว่าการศึกษาระดับต้นฉบับนั้น จะต้องมีคามระมัดระวังอย่างมาก ว่าจะเป็นเรื่องของคำศัพท์ โครงสร้างทางไวยากรณ์ บริบทในการใช้ภาษา และองค์ประกอบทางวัฒนธรรม จากนั้นจึงนำองค์ประกอบทั้งหมดมาถ่วงถ่วง จนได้ออกมาเป็นความหมาย และสุดท้ายจึงทำให้ความหมายดังกล่าวแปรสภาพมาเป็นภาษาแปล อย่างไรก็ตาม หากมีบริบททางวัฒนธรรม ควรคำนึงถึงบริบทดังกล่าวควบคู่กันด้วย

ประเภทของการแปลและไวยากรณ์

Newmark (1988) ได้แบ่งประเภทของการแปลออกเป็น 2 ประเภทหลัก โดยแบ่งแยกประเภทดังกล่าวจากการเน้นภาษาต้นฉบับและภาษาแปล ดังนี้

1. การแปลแบบเน้นการรักษาภาษาต้นฉบับ (Source Language - SL emphasis)
2. การแปลแบบเน้นความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาเป้าหมาย (Target Language - TL emphasis)

ในการทำงานเดียวกันนั้น Larson (1998) ได้แบ่งแยกประเภทการแปลออกเป็น 2 ประเภทหลัก เช่นกัน คือ การแปลแบบตรงตัว และการแปลแบบอิสระ ซึ่งก็มีความคล้ายคลึงกับ Newmark (1988) กล่าวคือ การแปลแบบตรงตัวเน้นภาษาต้นฉบับ ส่วนการแปลแบบอิสระจะเน้นภาษาปลายทาง ซึ่ง Larson (1998) ได้แสดงให้เห็นถึงแผนภูมิของแบบจำลองชนิดของการแปล 7 ประเภทย่อย ดังนี้

ภาพที่ 2 แบบจำลองชนิดการแปลตามแนวคิดของลาร์สัน (Larson, 1998, p. 19)

การแปลแบบ Very literal เป็นการแปลที่รักษาความเป็นต้นฉบับของภาษาต้นฉบับไว้ในภาษาแปลทั้งหมด โดยไม่ต้องการจะเน้นหรือสื่อถึงความหมายมากเท่ากับการแปลให้ตรงตัว Larson (1998) กล่าวว่าระดับการแปลที่เป็นเป้าหมายของผู้แปลมากที่สุด คือระดับ Idiomatic เพราะแปลแล้วเป็นภาษา ซึ่งสละสลวยเป็นธรรมชาติ

สรุปได้ว่าชนิดของการแปลสามารถจำแนกได้หลายประเภทย่อย แต่หลักๆ แล้วสามารถจำแนกเป็น 2 ชนิดดังต่อไปนี้

1. การแปลแบบเอาคำ คือ การแปลที่เน้นภาษาต้นฉบับ ผู้แปลจะต้องคำนึงไวยากรณ์หรือลักษณะทางภาษาศาสตร์ (form) รวมถึงรักษารูปแบบของโครงสร้างของของภาษาต้นฉบับไว้ เพื่อความแม่นยำในการแปล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Larson (1998, p.17-23) ที่เรียกรูปแบบการแปลประเภทนี้ว่า Form-based Translation หรือเรียกว่าการแปลแบบตรงตัว ซึ่งหาก 2 ภาษาคู่ฉบับที่จะแปลไม่มีความใกล้เคียงกันก็จะเกิดปัญหาในการแปลได้ ในทำนองเดียวกัน แนวคิดของ Newmark (1988) เรียกการแปลลักษณะนี้ว่า SL emphasis ซึ่งประกอบด้วย Word-for-word หรือเรียกว่าการแปลคำต่อคำ และ Literal translation หรือการแปลโดยพยัญชนะ ซึ่งเป็นการแปลที่ยึดโครงสร้างพื้นผิว (Surface Structure) การแปลแบบเอาคำนั้นจะมีความถูกต้อง แม่นยำตรงกับภาษาต้นฉบับสูง เหมาะกับการแปลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย สัญญา เป็นต้น

2. การแปลแบบเอาความ คือ การแปลที่เน้นความหมายของภาษาต้นฉบับโดยให้ความสำคัญกับความสละสลวยของภาษาปลายทาง Newmark (1988) เรียกการแปลลักษณะนี้ว่า TL emphasis ซึ่งสอดคล้องกับการแปลแบบ Meaning-based Translation ของ Larson (1998) หรือที่เรียกว่า Idiomatic translation ซึ่งเป็นการแปลที่พยายามถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นฉบับไปสู่ภาษาแปลอย่างเป็นธรรมชาติ

การแปลประเภทหลังนี้จึงเหมาะกับการแปลวรรณกรรมที่มุ่งเน้นความสละสลวยและการถ่ายทอดความหมายมากกว่าการรักษาโครงสร้างทางภาษาต้นฉบับ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีโวหารภาพพจน์ (Figurative Language) ซึ่งพบมากในงานวรรณกรรม โดยส่วนใหญ่จะไม่สามารถแปลตามตัวอักษรได้ ต้องใช้ความรู้และประสบการณ์ในการแปลผ่านการตีความ โวหารภาพพจน์แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ (Larson 1998; อวยพร พาณิช และคณะ 2553) ดังต่อไปนี้

นามนัย (Metonymy) คือ การใช้คำหรือวลีที่บอกลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งด้วยสิ่งที่เกี่ยวข้องกันในเชิงพื้นที่ เชิงเงื่อนไข เชิงเหตุผล หรือนำลักษณะเฉพาะเชิงสัญลักษณ์บางส่วนมาแทนสิ่งหนึ่งทั้งหมด โดยพบได้ทั้งในวรรณกรรมหรือในบทสนทนาในชีวิตประจำวัน เช่น แก้วอึก หมายถึง ตำแหน่ง (ในวลี “แย่งแก้วอึกกัน”) ชื่อ หมายถึง ชื่อเสียง (ในวลี “เสียชื่อ”) ลอนดอนมีการเลือกตั้ง หมายถึง ประชาชนในกรุงลอนดอนมีการเลือกตั้ง

อนุนามนัย (Synecdoche) คือ การเปรียบเทียบโดยนำส่วนย่อยที่มีลักษณะเด่นของสิ่งหนึ่ง มากล่าวแทนสิ่งใหญ่กว่าหรือองค์รวมที่ต้องการกล่าวถึง เช่น ชายคา หมายถึง บ้าน (เช่น ไม่ต้องการให้เขามาร่วมชายคา) หัวใจ หมายถึง ตัวคน (เช่น หัวใจเปล่าเปลี่ยวยอมต้องการคนดูแล)

อุปมาอุปไมย (Simile) คือ การเปรียบเทียบระหว่างสองสิ่งที่ไม่ใช่ประเภทเดียวกัน แต่มักมีลักษณะเฉพาะที่เหมือนหรือคล้ายกัน โดยจะใช้เมื่อต้องการเน้นย้ำลักษณะเด่นของสิ่งนั้น เพื่อให้เห็นภาพได้ตรงกันอย่างชัดเจน มักใช้คำว่า ดุจ ดัง ราวกับ เปรียบดัง เสมอ เหมือน ประดุจ เทียบเทียม ยกตัวอย่าง เช่น นิ้วเรียวยาวเหมือนลำเทียน เยือกเย็นดุจราชินีน้ำแข็ง ขาวราวกับหิมะ เรียบร้อยเหมือนผ้าพับไว้

อุปลักษณ์ (Metaphor) คือ การใช้คำหรือสำนวนในการเปรียบเทียบ โดยนำลักษณะของสิ่งหนึ่ง มาเปรียบ คล้ายกับอุปมาอุปไมย แต่จะไม่ใช้การกล่าวเปรียบเทียบที่มีคำเทียบเหมือนอุปมาอุปไมย เพราะจะปรากฏร่วมกับคำว่า “เป็น” และ “คือ” หรืออาจจะต้องมีการตีความประกอบไปด้วย เช่น คุณเป็นดวงดาวส่องทางให้ผม เขาคือซูเปอร์แมน เธอเป็นดอกฟ้า ฉันเป็นหมาวัด

บุคลาธิษฐาน (Personification) คือ การทำให้สิ่งไม่มีชีวิต เช่น สิ่งของ ธรรมชาติ ความคิด หรือสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่คนแสดงอาการหรือกระทำเหมือนเป็นสิ่งมีชีวิต มักใช้เพื่อสื่อถึงอารมณ์และแสดงให้เห็นการเคลื่อนไหว เช่น ฟ้าร้องไห้ เหล่าดอกไม้พากันเรียงระบำ ซากอิฐสะอื้น

อติพจน์ (Hyperbole) คือ การกล่าวเกินจริง เพื่อเป็นการเน้นย้ำ และทำให้เห็นภาพชัดขึ้น หรือสะท้อนอารมณ์มากขึ้น เช่น หนาวจะตายอยู่แล้ว ร้อนดับแตก ร้องไห้จนน้ำตาท่วมฟ้า

สัทพจน์ (Onomatopoeia) คือ การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ เช่น เสียงร้องของสัตว์ ซึ่งแต่ละประเทศใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติที่ไม่เหมือนกัน เช่น แมวร้องเหมียวๆ นกร้องจ๊ิบๆ ฝนตกแปะแปะ

ปฏิพจน์ (Paradox) คือ การเปรียบเทียบโดยใช้คำที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือขัดแย้งกันมา กล่าวร่วมกันได้อย่างกลมกลืนกัน เช่น ไฟเย็น หิมะเดือด

การเลี่ยงคำไม่สุภาพ (Euphemism) คือ การหลีกเลี่ยงคำไม่สุภาพหรือคำที่ไม่พึงปรารถนา โดยใช้คำหรือวลีอื่นมาใช้แทน เพื่อลดความโจ่งแจ้ง เช่น คำว่า ตาย เลี่ยงมาใช้คำว่า เสีย ไปสวรรค์ ไปสู่สุคติ หรือถึงแก่กรรม แก่ เลี่ยงมาใช้คำว่า อาวุโส คำว่า เด็กปัญญาอ่อน เลี่ยงมาใช้คำว่า เด็กพิเศษ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์บทแปลที่หลากหลายโดยเน้นการแปลด้านที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

Ruchirawan (1984) รายงานไว้ในดัชนีพนธ์ด้านภาษาศาสตร์ในการแปลคู่ภาษาไทย-อังกฤษ ว่า การแปลลักษณะนี้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภาษาให้สอดคล้องกับระบบไวยากรณ์ของภาษาปลายทาง โดยระบุว่า การปรับเปลี่ยนรูปแบบภาษาระดับคำ วลี และประโยค ตลอดจนการเพิ่มหรือขยาย การละหรือลดทอนในภาษาแปลนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่หลีกเลี่ยงมิได้ เนื่องจากเป้าหมายของการแปลนั้นอยู่ที่ผู้อ่านปลายทางเป็นสำคัญ

Kansa (2002) ได้แสดงให้เห็นในดัชนีนิพนธ์ที่นำเสนอประเด็นการแปลอุปสรรคที่เกี่ยวกับร่างกายในภาษาไทยและภาษาอังกฤษว่า มีอุปสรรคหลายแบบที่มาจากแนวคิดลักษณะเดียวกันและเมื่อแปลแล้วจะเกิดความเท่าเทียมกันอย่างลงตัว เช่น คำว่า *หวานใจ* เทียบเท่าคำว่า *sweetheart* ในภาษาอังกฤษ คำว่า *หัวหอก* (ในความหมายเชิงอุปสรรคในภาษาไทยที่หมายความว่าบุคคลนั้นเป็นหัวเรี่ยวหัวแรง) เทียบเท่าคำว่า *spearhead* ในภาษาอังกฤษ หรือบางอุปสรรคอาจจะไม่แปลตรงกันเสียทีเดียว แต่เทียบเคียงกันได้ เช่น คำว่า *ปากมาก* สามารถเทียบเคียงกับคำว่า *big mouth* ในภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตาม ยังมีอุปสรรคเกี่ยวกับร่างกายอีกมากที่ไม่สามารถเทียบเคียงกันได้ระหว่างสองภาษา

ศิริลักษณ์ ทวีกรุ่งทวี (2547) ได้ศึกษาการแปลสำนวนไทยเป็นภาษาอังกฤษในนวนิยายของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จำนวน 3 เรื่องที่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ ได้แก่ 1. สี่แผ่นดิน 2. หลายชีวิต และ 3. ไม้แดง โดยแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์อันหนึ่ง คือ ทฤษฎีการแปลของนิว มาร์ก ในการวิเคราะห์กลวิธีการแปลสำนวน ผลการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้พบว่าสำนวนไทยในนวนิยายทั้งสามเล่มใช้กลวิธีการแปลดังต่อไปนี้ 1. กลวิธีการแปลแบบคำต่อคำ 2. กลวิธีการแปลแบบสำนวน 3. กลวิธีการแปลเชิงสื่อสาร และ 4. กลวิธีการแปลโดยการละ นอกจากนี้ยังพบกลุ่มทางความหมาย 3 กลุ่มในการใช้สำนวนในนวนิยายทั้งสามเรื่อง คือ 1. สรรพสิ่ง 2. เหตุการณ์ 3. นามธรรม

ในทำนองเดียวกัน สตรีรัตน์ ไกรอ่อน (2556) ได้ศึกษากลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษในนวนิยายเรื่องสี่แผ่นดิน ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชที่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ แปลโดย ตูลจันทร์ ซึ่งเป็นฉบับเดียวกับข้อมูลวิจัยของศิริลักษณ์ ทวีกรุ่งทวี (2547) แต่สตรีรัตน์ ไกรอ่อน (2556) เน้นศึกษาเฉพาะคำทางวัฒนธรรมเท่านั้น ผลการวิจัยพบว่าผู้แปลได้ใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัว และนำกลวิธีการแปลขยายความมาช่วยเสริมให้ได้ความหมายที่สมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีการแปลเอาความ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านในวัฒนธรรมภาษาแปลสามารถจินตนาการภาพพจน์ได้ไม่ต่างไปจากผู้อ่านในวัฒนธรรมต้นฉบับ

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลและวิเคราะห์จากเอกสาร ผู้วิจัยเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากรวบรวมเรื่องสั้นที่แปลจากภาษาไทย (ภาษาต้นทาง) เป็นภาษาอังกฤษ (ภาษาปลายทาง) จำนวน 5 เรื่อง ซึ่งเป็นจำนวนเรื่องสั้นคัดสรรทั้งหมดที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือ Lotus Blooms in the Stream of Literature (ดอกบัวบานในธารวรรณกรรม) รวมเรื่องสั้นและบทกวีจากนักเขียนไทยและเวียดนาม (2556) จัดพิมพ์โดยกระทรวงวัฒนธรรม ดังรายชื่อต่อไปนี้

1. เรื่องสั้น “มากับลมฝน” เขียนโดย นิคม รวยยวา แปลโดย อรองค์ ชาคร ในชื่อ “Coming with the Rain”
2. เรื่องสั้น “คล้ายว่าจะเริ่มจากฝน” เขียนโดย จเด็จ กำจรเดช แปลโดย Marcel Barang ในชื่อ “As If It Began with the Rain”
3. เรื่องสั้น “เด็กชายสามตาที่บังเอิญตกลงมาบนโลก” เขียนโดย มหรรณพ โฉมเฉลา แปลโดย Marcel Barang ในชื่อ “The Three-eyed Boy Who Happened to Fall Down to Earth”
4. เรื่องสั้น “สะพาน” เขียนโดย วัฒน์ ยวงแก้ว แปลโดย Marcel Barang ในชื่อ “The Bridge”
5. เรื่องสั้น “เสียดายมือ” เขียนโดย อรุตาไคววินทร์ แปลโดย อรองค์ ชาคร ในชื่อ “Those Poor Hands”

เรื่องสั้นทั้งห้าเรื่องได้รับการแปลและผ่านการตรวจสอบความถูกต้องในการแปลโดยบรรณาธิการก่อนการตีพิมพ์ ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ต้นฉบับเรื่องสั้นภาษาไทย และบทแปลภาษาอังกฤษ จำนวนห้าเรื่องดังกล่าว ซึ่งมีจำนวนคำรวมทั้งสิ้น 48,989 คำ โดยแต่ละเรื่องมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

เรื่องสั้น มากับลมฝน ของ นิคม รายยวา เป็นเรื่องนามธรรมเสนอความคิดเรื่องคนกับสังคม ผ่านภาพชายผู้หนีสังคมมาอยู่โดดเดี่ยวและถูกงูกัดในวันลมฝนมา รวากับจะบอกว่า ปัญหาของมนุษย์นั้นไม่มีสิ้นสุดไม่ว่าจะอยู่ในสังคมหรืออยู่โดดเดี่ยว ส่วนเรื่องสั้น คล้ายว่าเริ่มมาจากฝน ของ จเด็จ กำจรเดช สะท้อนมากกว่าปัญหาครอบครัว แต่ชี้ให้เห็นปัญหามนุษยธรรมในชุมชน ที่เป็นผลมาจากความคิดความเชื่อและเรื่องเล่าจากอดีตจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านเรื่องราวสายสัมพันธ์ของคนไทยในท้องถิ่นกับแรงงานพม่าที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ภาพที่ปรากฏชัดเจนอีกภาพหนึ่งในผลงานเรื่องสั้นเด็กชายสามตาผู้บังเอิญตกลงมาบนโลก ของ มหรรณพ โฉมเฉลา คือ ความยากจนของชาวบ้านและความเชื่อมโยงในสิ่งลึกลับจับต้องไม่ได้ ในเรื่องนี้นักเขียนจินตนาการว่ามีเด็กชายสามตาคนหนึ่งตกลงมาบนโลกอันแร้นแค้นหาเข้ากินค้ำในงานวัดแห่งหนึ่ง ดังนั้น จึงกลายเป็นความตื่นเต้นของคนทั้งชุมชน ซึ่งต่างมองว่าเด็กชายผู้มีสามตาดวงที่สามบนหน้าผากคนนี้เป็นเทวดาที่ลงมาช่วยมนุษย์ ส่วนเรื่องสั้น สะพาน ของ วัฒน์ ยวงแก้ว นั้นสะท้อนปัญหาความขัดแย้งทางสังคมและการเมืองในประเทศไทยผ่านภาพความขัดแย้งในชุมชนและความขัดแย้งครอบครัว ความเจริญทางวัตถุและการเข้ามาของอำนาจทางการเมือง ทำให้คนถูกแบ่งแยกทั้งความคิดและทางกายภาพ แต่ผู้เขียนก็เชื่อมั่นว่า ถ้าใจของคนเชื่อมได้ (เช่น สะพาน) ทุกอย่างก็จะคลี่คลายสำหรับเรื่องสั้นเรื่องสุดท้าย พูดถึงประเด็นว่ามนุษย์กำลังมีปัญหาในการอยู่ร่วมกัน ไม่ว่าจะอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ อย่างสถาบันครอบครัวหรือในสังคมโดยรวมอย่างในชุมชนหรือในเมืองใหญ่ เรื่องสั้น เสียตายมือ ของ อรุตา โควินท์ สะท้อนให้เห็นปัญหาเล็ก ๆ ในครอบครัวและในกลุ่มผู้หญิงที่เกิดจากมือที่ทำงานของผู้หญิง

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโวหารภาพพจน์ในระดับคำ ระดับวลี และระดับประโยค โดยมุ่งเน้นการตอบคำถามนำวิจัยด้านการถ่ายทอดเอกลักษณ์ในวรรณกรรมเรื่องสั้นไทยว่ามีการใช้โวหารภาพพจน์หลักประเภทใดบ้าง และผู้แปลถ่ายทอดเป็นภาษาอังกฤษอย่างไร โดยปรากฏความเท่าเทียมในการแปลในระดับใด กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเริ่มจากการเปรียบเทียบข้อมูลจากฉบับภาษาไทย (ต้นฉบับ) และฉบับภาษาอังกฤษ (ฉบับแปล) เพื่อคัดกรองและตรวจสอบโวหารภาพพจน์ที่ปรากฏ พร้อมทั้งแสดงผลการวิเคราะห์ประเภทของโวหารภาพพจน์ดังกล่าว โดยเปรียบเทียบให้เห็นทั้งภาษาต้นฉบับและภาษาแปลควบคู่กัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากข้อมูลวิจัย พบว่ามีการใช้โวหารภาพพจน์หลักๆ 3 ประเภทเท่านั้น โดยเรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ 1. อุปมาอุปไมย (Simile) 2. อุปลักษณ์ (Metaphor) และ 3. บุคลาธิษฐาน (Personification) กลวิธีที่ใช้ในการแปลโวหารภาพพจน์ส่วนใหญ่จะรักษาโวหารไว้ให้คล้ายคลึงต้นฉบับมากที่สุด มีเพียงบางกรณีที่โวหารเปลี่ยนรูปไปแต่ยังคงภาพพจน์ไว้ได้เหมือนเดิม

1. อุปมาอุปไมย (Simile)

เป็นโวหารภาพพจน์ที่พบมากที่สุด อันประกอบด้วยการเปรียบเทียบระหว่างสองสิ่งที่ไม่ใช่ประเภทเดียวกัน แต่มักมีลักษณะเฉพาะที่เหมือนหรือคล้ายกัน โดยพบการใช้คำว่า เหมือน ดูเหมือน รวากับ คล้าย เสมือน ประดุจ ซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วยคำว่า like, as if, as though และ as ... as

ตาราง 1 การแปลโวหารภาพพจน์ (อุปมาอุปไมย)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล	การวิเคราะห์
ใบหน้าเขายังเด็ก แต่สายตา กร้านโลก จ้องตรงมาเหมือนเสื่อ จ้องเหยื่อ	He still looked boyish but his eyes were worldly-wise and stared straight <u>like</u> a lion staring at a prey.	อุปมาอุปไมย เหมือน = like
ใบยางสีเขียวเปลี่ยนเป็นสีเหลือง ก่อนจะบิดขี้ร่วงเป็นสาย ดู เหมือนฝนตกเป็นใบไม้	The green leaves of the rubber trees turn yellow before they shrivel and fall row after row, <u>as if</u> the sky is shedding leaves.	อุปมาอุปไมย ดูเหมือน = as if
ฝนหลงฤดูเทเม็ดเป้ง ๆ ลงมา อย่างไม่ปราณีปราศรัย เหมือนจะ ให้เปียกกันไปทั่วโลก	Out-of-season rain came pelting down without mercy <u>as if</u> to turn the whole world soggy.	อุปมาอุปไมย เหมือน = as if
พ่อบ่นเรื่องเหตุการณ์บ้านเมือง ราวกับไม่รู้ว่ามีผู้นั่งฟังเป็นแค่เด็ก ประถมหก	He complained about political events <u>as if</u> he didn't know that the boy who sat listening was only a sixth-former.	อุปมาอุปไมย ราวกับ = as if
เที่ยงวันนั้นมีฝนตก ฝนหลงฤดูที่ ตกราวกับเดือนสิบสอง สายฝน ทำหน้าที่เสมือนกรรมการห้าม ไม่ให้มีเรื่องอะไรเกิดขึ้น แต่ไม่ เป็นผล	At midday that day it was raining, an out-of-season rain that fell as in the twelfth month. The rain acted <u>like</u> a referee to stop the game but didn't succeed.	อุปมาอุปไมย เสมือน = like
ฮะตูทั้งถูกกระแทก ถูกอัด ร้ายไป กว่านั้น เพื่อนๆ รุมสกรัมเขาราว กับกำลังเล่นรักบี้	Ha Too was tackled, was punched. Worse than that, they all piled on top of him <u>as if</u> playing rugby...	อุปมาอุปไมย ราวกับ = as if
นักเรียนคนอื่นๆ โผล่หน้าออกมา ทางช่องหน้าต่าง จ้องมองราว เห็นตัวประหลาด	In the windows the faces of the other pupils stared <u>as if</u> they were seeing creatures from outer space.	อุปมาอุปไมย ราว = as if
เวลายืนบนเนินนี้ ให้ความรู้สึก ราวกับเป็นเจ้าของโลกเลย	Standing on this hillock made them feel <u>as if</u> they were the owners of the world.	อุปมาอุปไมย ราวกับ = as if
ฮะตูอายุมากกว่าธงก็จริง แต่ยาม อยู่ในห้องเรียน เขาดูเหมือนเด็ก มีปัญหาทางพัฒนาการ ถามคำ ตอบคำ บางครั้งไม่ตอบ <u>แต่ยามนี้</u> <u>ฟังคำพูดคำจาวราวกับออกมาจาก</u> <u>ปากผู้ใหญ่</u>	Ha Too was older than Thong, that was true, but when he was in the classroom he was <u>like</u> a mentally challenged child, answered piecemeal, sometimes didn't answer; <u>yet now, listening to him, you had the</u> <u>impression it came out of a grownup's</u> <u>mouth.</u>	อุปมาอุปไมย 1. ดูเหมือน = like 2. ราวกับ = you had the impression... (กรณีนี้มีการแปล แบบเอาความ)

งระเท้าลงบนใบไม้เหล่านั้น เปล็ดเปล็นกับความรูสึกแปลกๆ ยามใบไม้แหวกออก คล้ายตอนที่ ใครบางคนเอามือระน้ำเล่นยาม นั่งบนเรือ	Thong brushed his feet against those leaves, enjoying the strange feeling of parting them, <u>like</u> someone would part water with his hand while sitting on a boat.	อุปมาอุปไมย คล้าย = like
พี่ควรให้แกใส่กระโปรง จะได้ น่ารักเหมือนตุ๊กตา	That little girl you should dress in a skirt, she'll be <u>as cute as</u> a doll.	อุปมาอุปไมย เหมือน = as (cute) as
ใบหน้าหมองเหมือนซากชีวิตที่ เดินได้ เต็ม ๆ มองดูขึงซ่าสวรรค์ เหมือนมันอยู่บนสวรรค์จริง ๆ	The people that strolled about wore last-year rags and glum faces like corpses that could walk. The children looked at the Ferris wheels <u>as if</u> they were beyond reach.	อุปมาอุปไมย เหมือน = as if
ฉันยังจำภาพนั้นได้ติดตา <u>เหมือน</u> มันเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อวานนี้	I still remember that scene vividly, <u>as if</u> it had happened only yesterday.	อุปมาอุปไมย เหมือน = as if
แต่ที่ผิดปกติก็ตรงมีนัยน์ตาดวงที่ สามโผล่ขึ้นมากลางหน้าผากของ เขาพอดี ไม่มีคิ้ว ไม่มีขนตา มีแต่ เปลือกตากับลูกตาที่กลม เว้ง ว่างว่างเปล่า <u>ราวกับ</u> ประตูนรก	That child's face was, well, the face of a lifeless ordinary child, but what was not ordinary was that he had a third eye right in the middle of his forehead – no eyebrow, no eyelashes, only eyelids and a round eyeball empty and vacant <u>like</u> the gate to Hell.	อุปมาอุปไมย ราวกับ = like
สิ่งที่ออกมาเป็นเมือกสีเขียว ๆ มันออกมาจากปากของเขา <u>ราวกับ</u> น้ำพุ ท่วมซอระไปทั่วพูกที่นอน	What came out was greenish mucus. It came out of his mouth <u>like</u> a fountain and incrustrated the mattress all over.	อุปมาอุปไมย ราวกับ = like
เนื้อตัวของเด็กก็ร้อนเสียนั้นแตะ ไม่ได้... มันร้อน <u>ราวกับ</u> ไฟ	The child's body was so hot it couldn't be touched ... <u>as hot as</u> fire.	อุปมาอุปไมย ราวกับ = as (hot) as
เวลานั้น อภินิหารที่บรรจูลงขวด เล็ก ๆ เป็นที่ต้องการมากกว่า คำมั่นสัญญาที่เลื่อนลอย <u>ประดุจ</u> ฝุ่นดินของบรรดา ส.ส. ทั้งหลาย เสียอีก	In those days, the supernatural powers filling those little bottles were more sought after than the promises that floated past <u>like</u> dust motes from MPs of all ilk.	อุปมาอุปไมย ประดุจ = like
เขาจ้องมือฉาย ตลอดเวลา มัน เคลื่อนไหวราวใบไม้ต้องลมพลั่ว ไหวเป็นธรรมชาติ	He stared at her hands. They moved <u>as though</u> they were leaves under the touch of the wind – so natural, the move.	อุปมาอุปไมย ราว = as though
เวลาที่ฉายเป็นแบบนี้, โมโห เกรี้ยวกราด อารมณ์ปะทุ <u>ราวกับ</u> ไฟ เขารู้ว่าควรพูดให้น้อยที่สุด	When Chai was like this, angry, furious, bursting with rage <u>like</u> a fire, he knew he should speak as little as possible.	อุปมาอุปไมย ราวกับ = like

2. อุปลักษณ์ (Metaphor)

เป็นการใช้คำหรือสำนวนในการเปรียบเทียบ โดยนำลักษณะของสิ่งหนึ่งมาเปรียบ โดยจะปรากฏร่วมกับคำว่า “เป็น” และ “คือ” หรืออาจจะต้องมีการตีความประกอบไปด้วย โวหารภาพพจน์ประเภทนี้พบเป็นอันดับที่สอง โดยมีการใช้คำว่า “คือ” และ “เป็น” หรืออาจจะละคำดังกล่าว ซึ่งคำกริยา “คือ” และ “เป็น” นี้ เมื่อแปลเป็นภาษาอังกฤษแล้วจะอยู่ในรูปกริยา verb to be และ/หรือ มีการแปลโดยปรับโครงสร้างไวยากรณ์ร่วมด้วย

ตาราง 2 การแปลโวหารภาพพจน์ (อุปลักษณ์)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล	การวิเคราะห์
สายฝนพาความชุ่มฉ่ำสู่พื้นดิน ต้นไม้ทุกต้น ต้นยางทุกต้น แต่ฝน คือมิตรที่มักจะมาผิดเวลาเสมอ	The rain brought moisture to the soil, to every plant, to every rubber tree, but <u>rain was a friend</u> that always came at the wrong time.	อุปลักษณ์ ฝนคือมิตร = rain <u>was a friend</u>
ยังมีข่าวร้ายๆ ออกมา ชาวบ้านยิ่ง มองคนพวกนั้นเป็นปีศาจ	The more bad news came out, the more the villagers <u>viewed those people as demons</u> .	อุปลักษณ์ (ปรับไวยากรณ์) มองคนพวกนั้นเป็นปีศาจ = viewed those people as demons
แจะบ้าเหอ...นั่นท่านเป็น มหาเทพนะ	Are you crazy or what? <u>He's a god</u> , you know.	อุปลักษณ์ ท่านเป็นมหาเทพ = He's a god
พ่อเคยพูดให้ฟังว่า การเมืองไม่ว่า จะเป็นระดับไหน ล้วนเป็นสงคราม ระหว่างสิ่งที่อยู่ลึกลงไปจิตใจ ของทั้งสองฝ่าย	Dad used to say that actually <u>political struggle at whatever level is always a war</u> between what lies deep in the hearts and minds of both sides, a war triggered by idealism, ambition, reputation or self-interest, with the latter seemingly the predominant factor.	อุปลักษณ์ การเมืองไม่ว่าจะเป็นระดับไหน ล้วนเป็นสงคราม = political struggle at whatever level <u>is always a war</u>
ผมเคยได้ยินทั้งสองพูดกันว่าเรื่อง การเมืองที่แท้ก็แค่เรื่องเด็กแย่ง ขนม	I've heard them say that <u>politics is nothing but children fighting over pieces of candy</u> .	อุปลักษณ์ การเมืองที่แท้ก็ (เป็น) แค่เรื่องเด็กแย่งขนม = politics is nothing but children fighting over pieces of candy

สามีว่าเธอเป็นนักขโมยดอกไม้ เธอยิ้มรับอย่างภูมิใจ	Her husband called her a <u>flower thief</u> . She smiled proudly in acknowledgement.	อุปลักษณะ (ปรับไวยากรณ์) สามีว่าเธอเป็นนักขโมยดอกไม้ = Her husband called her a flower thief.
เธอกำลังเป็นพินเป็นไฟเถียงเอา เป็นเอาตายกับเพื่อนของเขา	The first time they met, <u>she had been furious</u> , arguing vehemently with a friend of his.	อุปลักษณะ (ปรับไวยากรณ์) เธอกำลังเป็นพินเป็นไฟ = she had been furious
อีกหน่อยก็หมดสวยแล้ว ลูกใก้กู มือสากเป็นทรายอย่างกู เอามือลูบหน้าหนไหนดเป็นเจ็บเมื่อนั้น	My daughter-in-law will lose her beauty soon. Her hands, like mine, will be <u>as rough as sand</u> . When they touch the face, it hurts.	อุปลักษณะ มือสากเป็นทราย = as rough as sand

3. บุคลาธิษฐาน (Personification)

เป็นการทำให้สิ่งไม่มีชีวิต เช่น สิ่งของ ธรรมชาติ ความคิด หรือสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่คน แสดงอาการหรือกระทำเหมือนเป็นสิ่งมีชีวิต โวหารประเภทนี้ปรากฏเป็นอันดับสุดท้าย ในสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย

ตาราง 3 การแปลโวหารภาพพจน์ (บุคลาธิษฐาน)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล	การวิเคราะห์
กระทั่งวันที่ธรรมชาติพิพากษา ความแตกแยก...	Until <u>nature settled the dispute</u> .	บุคลาธิษฐาน ธรรมชาติพิพากษาความแตกแยก = nature settled the dispute
แต่ความห่วงใยของพวกหล่อน ตามมาราวีฉายถึงที่นี่ ขณะเธอ ซักผ้าในบ้านของเธอ ระหว่างที่ เธอใช้ชีวิตของเธอ	But <u>their concern followed Chai all along</u> , while she did the laundry in her house, while she lived her life.	บุคลาธิษฐาน ความห่วงใยของพวกหล่อน ตามมาราวีฉาย = their concern followed Chai all along
ฉายรู้สึกว่าเขาหลวงเป็นชายหนุ่ม ผู้ลึกลับ มีเวทมนตร์	Chai felt <u>Luang Mountain was a mysterious young man with magic powers</u> .	บุคลาธิษฐาน เขาหลวงเป็นชายหนุ่มผู้ลึกลับ มีเวทมนตร์ = Luang Mountain was a mysterious young man with magic powers

ในส่วนของบุคลาธิษฐานนั้น จะเห็นได้ว่าการใช้ค่อนข้างน้อย และการแปลก็มีการเลือกสรรคำ มิได้แปลตรงตัว ดังจะเห็นในตัวอย่างแรกว่า “จนกระทั่งวันที่ธรรมชาติพิพากษาความแตกแยก...” คำกริยา “พิพากษา” มิได้แปลโดยใช้คำว่า “judge” หรือ “rule” แต่ใช้คำว่า “settle (the dispute)” ซึ่งมีความเป็นนามธรรมมากกว่า ส่วนตัวอย่างที่สอง “แต่ความห่วยใยของพวกหล่อนตามมาราวีฉายถึงที่นี้” คำกริยา “ตามมาราวี” เมื่อแปลแล้ว มีการละคำว่า “ราวี” ออกไป เหลือเพียง “follow” ซึ่งแปลว่า “ตามมา” เท่านั้น ซึ่งทำให้โวหารบุคลาธิษฐานจากภาษาต้นฉบับได้รับการถ่ายทอดไม่ครบถ้วน แต่อาจเป็นเหตุผลในประเด็นความถูกต้องตามภาษาปลายทาง ที่ทำให้ผู้แปลเลือกกลวิธีแปลที่ปรากฏดังกล่าว

โดยสรุปแล้ว มีการใช้โวหารภาพพจน์หลัก 3 ประเภทเท่านั้น โดยเรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ 1. อุปมาอุปไมย (Simile) 2. อุปลักษณ์ (Metaphor) และ 3. บุคลาธิษฐาน (Personification) กลวิธีที่ใช้ในการแปลโวหารภาพพจน์ส่วนใหญ่จะรักษาโวหารไว้ให้คล้ายคลึงต้นฉบับมากที่สุด โดยเฉพาะการแปลอุปมาอุปไมย มีเพียงบางกรณีในการแปลอุปลักษณ์ที่โวหารเปลี่ยนรูปไปแต่ยังคงภาพพจน์ไว้ได้เหมือนเดิม เช่น “สามีว่าเธอเป็นนักขโมยดอกไม้” แปลออกมาได้ว่า “Her husband called her a flower thief.” ซึ่งสังเกตได้ว่าการ “เปรียบเทียบ” ไม่ปรากฏในภาษาอังกฤษ และอีกตัวอย่างหนึ่ง “เธอกำลังเป็นพินเป็นไฟ” แปลออกมาเป็น “She had been furious.” กรณีนี้การ “เปรียบเทียบ” ไม่ปรากฏในภาษาอังกฤษ และโวหารที่แปลออกมานั้นมีการปรับโครงสร้างทางไวยากรณ์ แต่ยังคงความหมายเดิม ส่วนบุคลาธิษฐานนั้น ปรากฏตามที่นำเสนอไปก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตามแล้ว นับว่าการแปลโวหารภาพพจน์หลักทั้งสามประเภทนั้นมีการรักษาความเท่าเทียมไว้ได้ในระดับดี และสามารถสื่อความหมายไปยังนักอ่านภาษาปลายทางได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล จะเห็นได้ว่าโวหารภาพพจน์แบบไทยได้รับการถ่ายทอดเป็นภาษาอังกฤษด้วยกลวิธีที่มีทั้งความเท่าเทียมและการปรับเปลี่ยนที่แยบยล และน่าจะทำให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเข้าใจเรื่องราวที่นักเขียนสื่อสารออกไปได้เป็นอย่างดี เมื่อแปลแล้ว จึงควรได้รับการเผยแพร่ในวงกว้างที่จะทำให้ได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนต่างภาษาและวัฒนธรรมที่อาจนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์เชิงสร้างสรรค์เพื่อให้นักเขียนได้รับรู้ว่าผู้รับสารเหล่านั้น (นอกเหนือจากผู้อ่านชาวไทย) มีความคิดเช่นไรต่อผลงานของตนและมีจุดใดที่จะสามารถนำไปปรับปรุงหรือพัฒนางานชิ้นต่อไปได้บ้าง และนักแปลมีข้อใดที่ควรปรับปรุงแก้ไขต่อไป

นอกเหนือจากการแปลวรรณกรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถในการแปลแล้วขั้นตอนต่อไปคือการผลักดันให้งานที่ดีที่คัดสรรแล้วของไทยได้ออกไปสู่เวทีที่กว้างขึ้น สู่อสังคมนักอ่านที่เข้มแข็งและหลากหลาย สังคมไทยโดยเฉพาะรัฐบาลไทยควรสร้างองค์กรที่ช่วยสร้างมาตรฐานค่าตอบแทนนักเขียนอย่างเป็นธรรม สร้างสวัสดิการให้นักเขียน ดูแลด้านการแปลงานวรรณกรรมเพื่อเผยแพร่สู่สากลเป็นการขยายโอกาสที่จะซื้อขายลิขสิทธิ์หนังสือกับต่างประเทศเพื่อขยายพรมแดนวรรณกรรมข้ามภาษาและวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในส่วนนี้เป็นกรอธิบายแนวทางที่คาดว่าจะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสร้างองค์ความรู้ด้านการปลววรรณกรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

1. รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยวรรณกรรมและวรรณศิลป์ของไทยทั้งการวิเคราะห์วิจารณ์ และการบรรณาธิการ โดยเปลี่ยนทัศนคติจากที่เคยมองว่าเป็นงานวิจัยที่ไม่สร้างมูลค่า ให้มองมุมใหม่ว่างานวิจัยเช่นนี้ไปสู่การผลิตงานสร้างสรรค์ที่มีความเป็นเลิศทางวรรณศิลป์ยิ่งขึ้น ซึ่งหากสนับสนุนให้ถูกทางแล้ว สามารถเป็นผลผลิตทางศิลปวัฒนธรรมที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ไม่แพ้งานศิลปะด้านอื่น เช่น ภาพยนตร์ หรือจิตรกรรม

2. หอสมุดแห่งชาติร่วมกับรัฐบาลควรมีการรวบรวมรายชื่อหนังสือวรรณกรรมไทยทุกรูปแบบที่มีการแปลเป็นภาษาต่างประเทศแล้ว โดยหาทางช่วยให้มีการกระจายหนังสือเหล่านั้นไปยังห้องสมุดต่างประเทศ โดยเฉพาะห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ไทยศึกษา วรรณคดีเปรียบเทียบ และ/หรือ สร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนวรรณกรรมแบบออนไลน์ (E-book) พร้อมสร้างฐานข้อมูลนักปลววรรณกรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ อันจะนำพาวรรณกรรมไทยไปสู่สายตาต่างชาติมากขึ้น และขยายโอกาสในการขอซื้อลิขสิทธิ์ไปจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ต่างประเทศ

3. สถาบันการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่เปิดสอนหลักสูตรด้านการแปล ควรบรรจุวิชาการปลววรรณกรรมเป็นวิชาหลักด้วย นอกเหนือจากการแปลเชิงธุรกิจ หรือเชิงวิชาการ โดยรัฐควรส่งเสริมให้มีการประกวดการปลววรรณกรรมทั้งในระดับสถาบันการศึกษาและระดับชาติ ซึ่งอาจร่วมมือกันหลายๆ หน่วยงาน โดยมีการจัดพิมพ์ผลงานที่ได้รับรางวัลการปลววรรณกรรมเพื่อเผยแพร่ผ่านกระทรวงการต่างประเทศต่อไป

4. รัฐบาลควรจัดทำนิตยสารวรรณกรรมของชาติที่จะเป็นเวทีให้นักเขียนได้นำผลงานมารับการพิจารณาลงพิมพ์ โดยอาจมอบหมายให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ หรือประสานกันหลายหน่วยงาน หรือแม้แต่ตั้งหน่วยงานขึ้นมาใหม่เพื่อการนี้โดยเฉพาะ ซึ่งมีหน้าที่สร้างมาตรฐานค่าเรื่องและลิขสิทธิ์ด้วย

สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไปนั้น ผู้วิจัยเสนอให้มีการศึกษากลวิธีการปลววรรณกรรมประเภทอื่นนอกเหนือจากเรื่องสั้น จากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ เช่น กวีนิพนธ์ นวนิยาย ความเรียง สารคดี และวรรณกรรมเด็กและเยาวชน โดยอาจเน้นกลวิธีการแปลทั่วไป และ/หรือ กลวิธีการถ่ายทอดภาษาวรรณศิลป์หรือโวหารภาพพจน์ รวมทั้งอาจมีการศึกษาในลักษณะเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นภาพในอีกแง่มุมหนึ่ง ตลอดจนมีการสัมภาษณ์ผู้แปล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงวัฒนธรรม. สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย. (2556). *ดอกบัวบานในธารวรรณกรรม (Lotus Blooms in the Stream of Literature)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม.
- เจตนา นาควัชระ. (2552). ทางสายกลางแห่งวรรณคดีวิจารณ์. *วารสารวิภาษา*, 1(17), 15 – 28.
- ชุติมา สัจจานันท์ และคณะ. (2543). *การพัฒนาเกณฑ์ประเมินค่าวรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ธเนศ เวศร์ภาดา. (2549). *ทอมโลกวรรณศิลป์: การสร้างสุนทรีย์แห่งวรรณคดีไทย*. กรุงเทพฯ: ปาเจรา.
- วรรณาด วิมลเฉลา. (2543). *คู่มือสอนแปล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วินิตา ดิถียนต์. (2533). *เอกสารประกอบการสอนวิชาประวัติศาสตร์แปล*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิริลักษณ์ ทวีกิจรุ่งทวี. (2547). *การแปลสำนวนจากนวนิยายภาษาไทยของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชเป็นภาษาอังกฤษ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สตรีรัตน์ ไกรอ่อน. (2556). *กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษในนวนิยายเรื่อง สี่แผ่นดิน ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพรรณณี ปิ่นมณี. (2555). *แปลผิดแปลถูก*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2543). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: เอส อาร์ พรินติ้ง.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2548.) *แผนยุทธศาสตร์ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2548 – 2552*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2550). *รายงานประจำปีราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- หนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์ (2552, 3 สิงหาคม) *วธ. เร่งแปลเอกสาร "ร.5" เป็นภาษาอังกฤษ เผยแพร่ทั่วโลกทางเว็บไซต์ หลังเป็นมรดกความทรงจำโลก*. สืบค้นจาก <https://www.matichon.co.th>
- อวยพร พานิช และคณะ (2553). *การใช้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรอนงค์ ชากร. (2551). *รายงานการศึกษาวิเคราะห์ผ่านการสังเกตการณ์การจัดทำนโยบายภาษาแห่งชาติของราชบัณฑิตยสถาน*. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ใน โครงการเครือข่ายเชิงกลยุทธ์เพื่อการผลิตและพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ประจำปี 2551 (ทุน Shadowing ในประเทศ ด้านการเรียนการสอน และการจัดการความรู้ / การวิจัย). กรุงเทพฯ: สกอ.
- Kansa, M. (2002). *Linguistics: Body part-related metaphors in Thai and English*. (Doctoral dissertation, Ball State University, Indiana).
- Larson, M. (1998). *Meaning-Based Translation: A guide to cross-language equivalence*. London: University Press of America.
- Newmark, P. (1988). *Approaches to Translation*. London: Phoenix.
- Ruchirawan, M. (1984). *Linguistics: Towards a descriptive model of Thai-English translation*. (Doctoral dissertation, Georgetown University, Washington, D.C.)